

MARI JURIȘTI ROMÂNI

Centenar

NICOLAE MATEESCU-MATTE

Lucrare îngrijită de Ion DOGARU și MIRCEA DUȚU

Editura Academiei Române

Universul Juridic

București
2013

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L. și Editura Academiei Române**

Copyright © 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L. și Editura Academiei Române**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L. și Editurii Academiei Române

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L. și Editurii Academiei Române

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OMAGIU. MATEESCU, Nicolae

Centenar Nicolae Mateescu - Matte / sub îngrijirea: Ion Dogaru, Mircea Duțu. -

București : Editura Academiei Române : Universul Juridic, 2013

ISBN 978-973-27-2301-2

ISBN 978-606-673-082-2

I. Dogaru, Ion (ed.)

II. Duțu, Mircea (ed.)

34(498) Mateescu, N.

929 Mateescu, N.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

050711, București, România

Tel.: 021-318 81 06

Fax: 021-318 24 44

e-mail: edacad@ear.ro

www.ear.ro

EDITURA UNIVERSUL JURIDIC

REDACȚIE: tel./fax: 021.314.93.13
tel.: 0732.320.666

e-mail: redactie@universuljuridic.ro

DEPARTAMENTUL tel.: 021.314.93.15; 0726.990.184
DISTRIBUȚIE: fax: 021.314.93.16
e-mail: distributie@universuljuridic.ro

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

C.Z. pentru biblioteci mari:

082.2 (Mateesco-Matte, Nicolas)

34 (Mateesco-Matte, Nicolas) (082)

92 (Mateescu-Matte, Nicolas)

C.Z. pentru biblioteci mici: 34

„Îi așez la icoana sufletului și minții mele cu credința că din efort neîntrerupt, din valoare și din respect pentru înaintași s-a născut, se cultivă și se dezvoltă tradiția în domeniul dreptului”.

„Elemente de teorie generală a dreptului”
Editura Oltenia, Craiova, 1994, p. 281

**NICOLAS MATEESCU-MATTE, SOȚIA – MONICA MATEESCU-MATTE,
FIUL, FIICA, GINERELE ȘI NEPOȚII**

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE „ANDREI RĂDULESCU” AL ACADEMIEI ROMÂNE

NICOLAE MATEESCU-MATTE (născut la Craiova, la 3 decembrie 1913) se numără printre marile personalități pe care România le-a dat științei dreptului, alături de figuri majore precum Nicolae Titulescu (1882-1941) sau Vespasian V. Pella (1897-1952), cu contribuții remarcabile, de pionierat la dezvoltarea dreptului internațional.

Imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, când lumea se reorganiza sub auspiciile ONU și în condițiile Cartei sale (1945), se întrezăreau deja interdependențele mondializării, iar activitatea umană depășea frontierele tradiționale ale statelor, pătrunzând în marea liberă, în spațiul aerian și în Cosmos, reclamând reglementări juridice adecvate, profesorul canadian de origine română punea bazele studiului și cercetării științifice ale dreptului aerian și, după 1960, și ale dreptului spațial. El prefigura astfel dezvoltarea unui nou drept internațional, unul în care, punând în discuție principiile suveranității absolute, egalității *de facto* și independenței autarhice a statelor, sugera o interdependență crescândă, o suveranitate funcțională și egalitate *de jure*, singurele capabile să ofere răspunsuri adecvate imperativului asigurării securității și păcii mondiale, în fața pericolului aneantizării, devenită tot mai posibilă prin progresele tehnico-științifice (descoperirea atomului, exploatarea mării libere și a subsolului său, intensificarea utilizării spațiului aerian și trecerea la exploatarea Cosmosului).

Dincolo de caracterul său universal, prin opera lui științifică profesorul N. Mateescu-Matte este perceput și a rămas pentru totdeauna exponentul Școlii românești de Drept, căreia îi aparține prin formare, dar, mai ales, prin naștere; una inspirată de Codul civil de la 1864 (modelat după Codul Napoleon) și de principiile riguroase ale școlii clasice germane, cu rădăcini adânci în dreptul roman.

Plecat dintr-o țară peste care se lăsa, pentru mai bine de patru decenii, „cortina de fier” a istoriei, el și-a continuat cariera profesională în „străinătatea absolută”, optând pentru domenii de avangardă, marcate de știință și tehnologie, dreptul viitorului și nevoia eternă de libertate.

Întocmai precum Eminescu în literatură, Mateescu-Matte, prin știința dreptului aerospațial fiind prea român, este universal!

Prof. univ. dr. **Mircea Duțu**
Directorul Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”
al Academiei Române

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA

Oltenia și-a dat sieși, a dat țării și, de ce nu, Europei și lumii întregi personalități ale căror opere au valențe universale.

Amintim doar câteva nume: Constantin Brâncuși, Tudor Arghezi, Gogu Constantinescu, Nicolae Titulescu, Henri Coandă ș.a.

Remarcăm cu reală plăcere faptul că din rândul acestora fac parte și numeroși juriști,

NICOLAE MATEESCU-MATTE

ocupând un loc aparte în lumea dreptului de la noi și de pretutindeni. Savantul român face parte din galeria de aur a marilor juriști olteni și români, galerie care subsumează nume celebre precum Titu Maiorescu, Gheorghe Chițu, Ion Tanoviceanu, Constantin Rădulescu-Motru, Ion Ionescu Djuvara, Nicolae Dascovici, George Fotino, Dionisie Pippidi, Valentin Al. Georgescu ș.a., cu toții membri ai Academiei Române.

Între aceștia, ilustrul profesor și cercetător Nicolae Mateescu-Matte se particularizează prin contribuții substanțiale la dezvoltarea teoriei și practicii dreptului internațional, fiind unanim recunoscut ca părintele Școlii dreptului aerospațial și cosmic.

În lumea juriștilor, Nicolae Mateescu-Matte a fost prețuit și respectat pentru opera lui și pentru puternica lui iubire de țară.

A fost însă nespus de greu ca savantul să revină în țară după o „absență” de peste o jumătate de secol.

Trecem cuvântul „absență” între ghilimele, pentru că evenimentele ne-au demonstrat că sufletul și mintea lui s-au clădit în România, iar peregrinările n-au reușit să le rupă rădăcinile.

Aducerea acasă credem că s-a datorat, în principal, Universității din Craiova, conducerii acesteia și a Facultății „Nicolae Titulescu” de atunci, care au făcut eforturi recunoscute de savant într-un studiu din anul 2005 intitulat „Cui îi aparțin aerul și spațiul? Întoarcerea acasă”.

Bucuria oltenească a fost pe măsură când, la 23 martie 1995, Senatul Universității din Craiova i-a conferit înaltul titlu academic de DOCTOR HONORIS CAUSA, Filiala Craiova a Fundației Europene Titulescu i-a conferit DISTINCȚIA TITULESCIANĂ „FORȚA DREPTULUI, NU DREPTUL FORȚEI”, autoritățile județului Dolj l-au decretat „CETĂȚEAN DE ONOARE AL JUDEȚULUI DOLJ”, iar Inspectoratul Județean de Poliție i-a înmănat Buletinul de identitate de Craiova celui care s-a născut în Cetatea Băniei la 3 decembrie 1930.

Evenimentele academice și civice din 23 martie 1995 au sporit importanța și audiența prin mesajele transmise de Președinte României, Președintele Camerei Deputaților, Ministerul Învățământului, Președintele Componentei Juridice a Academiei Române și Prefectul județului Dolj.

Noi, universitarii craioveni, în special cei de profesie juridică, l-am cunoscut mult mai bine după aceste evenimente, când savantul și noi înșine am considerat că facem parte din aceeași familie de intelectuali: Cei care trebuie să se mândrească suntem noi, universitarii craioveni¹.

¹ Publicat în lucrarea *Ad honorem I.D. Studii juridice alese*, Ed. All Beck, București, p. 123.

Savantul român Nicolae Mateescu-Matte ocupă un loc aparte în CORPUL DOCTORILOR HONORIS CAUSA al Universității din Craiova, considerându-l ca o verigă importantă în lanțul de valori al neamului.

Rector,
Prof. univ. dr. **Dan Claudiu Dănișor**

ARGUMENTUM

Colecția „MARI JURIȘTI ROMÂNI” inițiată de Academia Română în colaborare cu Editura Universul Juridic este menită să prezinte cititorului o lume aparte: „Lumea Dreptului”.

Nevoia de a cunoaște câte ceva despre această Lume vine din specificitatea ei și, mai ales, din faptul că ceea ce se cheamă cultură juridică este o importantă componentă a culturii noastre care, între altele, are și valențe istorice, așa cum se va vedea în continuare.

Marii juriști ai neamului au fost în același timp oameni de vastă cultură, cu preocupări în domeniul literaturii, științelor, inclusiv al științelor exacte și artelor. Câteva nume (în ordine alfabetică) ne confirmă această afirmație: Vasile Alecsandri, Eugen Barbu, George Barițiu, Ion Alexandru Brătescu Voinești, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Zoe Dumitrescu Bușulenga, Dimitrie Gusti, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Iorgu Iordan, Eugen Jebleanu, Mihail Jora, Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Vintilă Mihăilescu, Iacob Negruzzi, Papiu Ilarian, Emil Racoviță, Mihail Ralea, Constantin Rădulescu Motru, Moses Rosen, Mihail Sadoveanu (studii juridice nefinalizate), Alexandru Sahia, Ioan Slavici, Andrei Șaguna, Ștefănescu-Goangă, Barbu Alexandru Știrbei, George Topârceanu, Victor Tufescu, Alexandru Vlahuță, Iosif Vulcan, Alexandru D. Xenopol, Duiliu Zamfirescu ș.a.

Din rândul marilor juriști, unii au fost aleși membri ai Academiei Române, alții s-au mulțumit cu o carieră universitară strălucită și cu o operă formativă și de creație de admirat.

Reducând sfera observațiilor numai la juriștii aleși ca membri ai Academiei Române se pot face constatări menite să atragă atenția celor interesați asupra Lumii Dreptului.

De la începuturi (1866) și până în zilele noastre Academia Română numără 850 de membri titulari, membri corespondenți și membri de onoare din țară.

Numărul membrilor titulari, corespondenți și de onoare din țară cu studii juridice sau și cu studii juridice este de 166, astfel că media ponderată a juriștilor pe întreaga perioadă este de 19,41%.

Majoritatea juriștilor membri ai Academiei Române 112 (67,88%) au urmat studiile juridice în țară (București, 79 – 47,88%; Cluj, 14 – 8,5%; Iași, 9 – 5,5%; Arad, 1 – 0,6%; Sibiu, 4 – 2,43%; Oradea, 1 – 0,6%; și Cernăuți, înainte de anul 1944, 4 – 2,43%).

În străinătate au urmat studiile un număr de 54 juriști membri ai Academiei Române, respectiv, 32,12% (Franța, 27 – 16,36%; Ungaria, 10 – 6,06%; Austria, 8 – 4,85%; Germania, 3 – 1,82%; Rusia, 3 – 1,82%; Anglia, 1 – 0,61%; și Polonia, 1 – 0,61%).

Pentru o mai bună apreciere asupra acestui segment al oamenilor de știință, adăugăm faptul că un număr de 54 cetățeni ai altor state au fost aleși membri de onoare din străinătate ai Academiei Române (Franța, 26 – 48,1%; Germania, 6 – 11,1%; Italia, 5 – 9,26%; Grecia, 3 – 5,55%; Cehia, 2 – 3,7%; Olanda, Belgia, Elveția, fosta Iugoslavie, Bulgaria, Anglia, Canada, Spania și Luxemburg câte 1 membru, respectiv, câte 1,85%).

Specialiștii din domeniul dreptului au avut un rol important la înființarea Societății Literare Române (1866) devenită apoi, la 24 august 1867, Societatea Academică Română.

Din cei 25 de membri fondatori (vezi Anexa I), 8 aveau studii juridice, sau și studii juridice (32%): George Barițiu, Ambrosiu Dimitrovici (Dimitrovitz), Josif Hodos (Hadasiu),

* Cel care afirma că studiile juridice l-au învățat rigoarea cercetării care i-a fost folositoare în științele geografice.

Alexandru Hurmuzaki, Nicolae Ionescu, Titu Liviu Maiorescu, Gavril Munteanu și Ion Sbiera G. (a lui Gheorghe).

Pe lângă locul important ocupat de membrii juriști (19,41%) aceștia au avut un rol important în diriguirea celui mai înalt For al Științelor, Literaturii și Artelor, printr-un număr important de mandate în sistemul organelor de conducere: 12 mandate de președinte al Academiei Române; 41 mandate de vicepreședinte; 2 mandate de secretar general și 36 mandate de președinți de secție.

Azi componenta juridică a Academiei Române numără doar un membru de onoare și un membru corespondent, în urma plecării spre *cele înalte* a marilor juriști Ion P. Filipescu, Mircea Paul Cosmovici, Tudor R. Popescu și Tudor Drăganu, în ultimii 7-8 ani.

Pentru o cât mai completă imagine asupra *Lumii dreptului* este necesar să adăugăm la toate acestea, valoarea de *documente de istorie* a actelor normative fără a distinge în privința forței lor juridice (de natură constituțională, legi organice, legi ordinare, legi speciale, decrete – dacă și în măsura în care au caracter normativ, ordonanțele de urgență, ordonanțele Guvernului – dacă au caracter normativ, ordinele și instrucțiunile miniștrilor, numai în măsura în care au caracter normativ și, bineînțeles, unele acte ale entităților locale, dacă și în ce măsură au caracter normativ).

Au valoare de *documente de istorie* și actele administrative individuale – cele prin care se rezolvă chestiuni concrete – emise de organele administrației centrale și locale.

Nu pot fi omise hotărârile/deciziile instanțelor judecătorești, fără a deosebi după gradul lor, cum și hotărârile Curții Constituționale.

La urma urmelor, *Lumea dreptului* suntem noi toți, cetățeni de rând sau având responsabilități în calitatea noastră de destinatari ai normelor juridice.

Atunci când legiuitorul va fi atât de performant încât omul de rând nu se va mai întreba de ce trebuie să respecte normele juridice, atunci când conformarea noastră la spusele legii va fi ceva firesc, natural, înseamnă că noi, destinatarii legii, ne-am asumat-o ca și când ar fi fost propria noastră operă. Atunci vom putea spune că dreptul, legea au devenit cu adevărat ce spunea în antichitate Publius Iuventius Celsus, „*arta binelui și a echității*”, artă de care este atâta nevoie în opera grandioasă de conducere a societății: „*Ius est ars boni et aequi*”.

Iată doar câteva repere care spun câte ceva despre „*Lumea dreptului*”, repere care, cumulate, devin un puternic argument pentru inițierea Colecției „MARI JURISTI ROMÂNI” de către Academia Română și Editura Universul Juridic.